

Godišnjica sarajevskog atentata 1914. – Pucanj u srce imperije od strane revolucionarne omladine

Na Vidovdan 1914. Gavrilo Princip, Nedeljko Čabrinović, Muhamed Mehmedbašić, Vasa Čubrilović, Cvjetko Popović i Trifko Grabež izvršili su atentat na austrougarskog prestolonaslednika Franca Ferdinanda prilikom njegove posete Sarajevu.

Bosna je u to vreme uveliko bila formalno anektirana od strane habzburške monarhije. Narod Bosne živeo je krajnje bedno i stanovništvo se većinski bavilo poljoprivredom i stočarstvom, dok je ono malo radničke klase bilo koncentrisano u Sarajevu i još nekolicini manjih mesta. Vlast Austrougarske imperije je bila surova i eksploatatorska, odnoseći se prema stanovništvu represivno i nasilnički.

U ovakvoj društvenoj klimi, pripadnici radničke i seljačke omladine iz Bosne, Srbije, i Hrvatske su formirali revolucionarnu organizaciju „Mlada Bosna“ sa ciljem rušenja Austrougarske vlasti u Bosni. Organizacija nije imala formalno članstvo, dokumenta niti političku liniju, a članstvo su većinom činili Srbi, Muslimani i Hrvati.

Članove je pre svega spajala želja za oslobođenjem naroda Bosne od Austrougarske imperije a ideologija im je bila mešovita, varirajući od anarhizma, komunizma i socijalizma, do jugoslovenskog nacionalizma i panslovenstva. Organizacija je nastala inspirisana ruskim anarhistima, pre svega revolucionarnom organizacijom „Narodna volja“ koja je u Rusiji vodila borbu protiv carskog režima „propagandom delom“, to jest političkim atentatima protiv vodećih ličnosti režima.

Vrhunac delovanja „Narodne volje“ bio je uspešni atentat na ruskog cara Aleksandra II. 1881. godine.

Klasna solidarnost ne smatra da su politički atentati oblik delovanja koji može dovesti do revolucionarnih društvenih promena. Mi se zalažemo za stvaranje masovnog pokreta radničke klase na radnim mestima, obrazovnim institucijama, u komšilucima i svuda gde smo eksploatisani.

Ipak, odajemo priznanje Gavrilu Principu, Nedeljku Čabrinoviću i ostalim mladobosancima kao narodnim herojima, idealistima koji su u nedostatku masovnog radničkog pokreta, Sarajevskim atentatom pokušali da zapale iskru narodne pobune protiv imperijalističkog nasilja.

Njihov čin slikovito ilustruje istorijski razvoj anarhističkog pokreta i metoda borbe, koje su se u drugoj polovini 19. veka razdelile na idealiste orijentisane ka insurekcionističkim metodama borbe poput političkih atentata, i na materijaliste, koji su se zalagali za masovne radničke organizacije, štrajkove i sabotaze.

Deo srpskih desničara prisvaja Gavrila Principa kao nacionalističku ikonu, iako je Mlada Bosna bila puna članova raznih nacionalnosti a sam Princip je za sebe govorio da je jugoslovenski revolucionar.

Na suđenju je izjavio: “Ja sam jugoslovenski nacionalista, težim za ujedinjenjem svih Jugoslovena i za njihovim oslobođenjem od Austrije”.

Ovu izjavu ne možemo da tumačimo iz perspektive fašističkog, antisemitskog i antikomunističkog Zbora, Dimitrija Ljotića koji se smatrao organizacijom jugoslovenskih nacionalista, budući da su pisani tragovi, svedočanstva, i dela Gavrila Principa jasno pokazala da je sebe smatrao jugoslovenskim nacionalistom u istom onom pogledu kao što su partizani, borci NOB-a sebe smatrali jugoslovenskim rodoljubima. Dakle u jednom smislu kolokvijalnog izražavanja privrženosti kulturi, narodu,

zajednici, što je usko vezano za način na koji kao anarhisti razumemo radni narod, dakle pripadnice i pripadnike radničke klase.

Mi ne smatramo da su nacionalne odrednice na bilo koji način relevantne i smatramo nacionalizam reakcionarnom ideologijom koja stvara podele među radništvom, u službi vladajuće klase. Međutim, isto tako smatramo da je svrstavati Gavriła Principa među današnje nacionalističke šoviniste koji šire mržnju među narodima zaista neprihvatljivo.

Mladobosanci su se u praksi pokazali da su bili skupina anarhističkih revolucionara koji su pre svega znali protiv čega se bore a do vizije budućeg društva nažalost nisu stigli.

Praksa je jedino stvarno ideološko merilo, a Gavriło Princip je svojim pucnjem u srce austrougarske imperije pokazao svoja ubeđenja, koja se ni po čemu ne mogu smatrati reakcionarnim.

Principova porodica se kasnije cela borila u NOB-u na strani komunista a da je i sam dočekao rat, pucao bi i na ustaše i na četnike, čiji ga potomci danas svojataju.

Za još o Sarajevskom atentatu i mladobosancima preporučujemo knjigu jugoslovenskog istoričara Vladimira Dedijera – „Sarajevo 1914.“

Takođe preporučujemo i odličan, istorijski prilično precizan igrani film „Atentat u Sarajevu“ (1975).